

Lašský dostavník

Boris Zvada - Zimní panorama Příbora

Volné sdružení autorů

Ročník.....1
Rok.....2011

č. 2

Uzávěrky

Lašský dostavník č. 3 - 15. února 2012

Lašský dostavník

vychází dle potřeby kulturně-vlastivědného občanského sdružení Království Lašského. Každý autor odpovídá za obsah svého příspěvku. Redakční rada si vyhrazuje právo na výběr a krácení zaslaných prací. Posílejte je mailem v elektronické podobě, formát MS Word, písmo - Times New Roman, velikost písma - 11 bodů, odstavec - tři úhozy zleva, bez mezer mezi odstavci.

Kontaktní místo

Ludmila Hanáková

ČSA 1364

742 58 Příbor

mobil: +420 604 866 710

Příspěvky zasílejte na elektronickou adresu:

lassky.dostavnik@gmail.com

Šéfredaktorka: Mgr. Irena Kopecká

Redakce: Zdeněk Vilém Krulikovský, Jan Kukuczka,

Ludmila Hanáková, Boris Zvada

Obálka: Boris Zvada

Vydává kulturně-vlastivědné občanské sdružení
Království Lašské, Skalice 6, 738 01 Frýdek-Místek

Vážení přátelé,

přichází za Vámi druhé číslo našeho Lašského dostavníku. Slyšela jsem na něj velmi dobré ohlasy, ale i vlažné, ba, co víc, bylo mu vytýkáno, že stojí proti Valachům.

Ráda bych uvedla věc na správnou míru. Nehodláme bojovat proti Valašsku, máme také rádi tu část naší vlasti s veselými a boдрými obyvateli, my jsme se jen rozhodli trochu zviditelnit naše krásné Laško, protože jsme měli dojem, že zůstává už delší čas v nějakém stínu. Nechceme rivalitu, chceme rozdávat pohodu a přátelství. Jsme šťastni, že žijeme tady, v Lašsku, a šťastní lidé přece šíří jen pozitivní vibrace. Podle platných vesmírných zákonů vše, co člověk vyše, se mu po čase vrací jako bumerang, my jsme se proto rozhodli věnovat vám, čtenářům pobavení, zamýšlení, moudrost a lásku. Je jen na vás, zda se toho zúčastníte i vy.

Modrošedý věnec hor, klidně odpočívající stádo krav, zelené louky a pastviny, bílé ovečky. Lehký vánek roztančil květy bojínků. „Bojím, bojím,“ je slyšet jejich tichý hlásek. Psárka a srha se k němu naklání a utěšují ho: „Neboj, neboj se, nemáš čeho, větřík ti neublíží.“

Břízky vánek vítají, pomáhá jim při svlékání z malachitového šatu a oblékání toalety ze zlatého brokátu. Budou se v ní natřásat tak dlouho, až vítr podlehne jejich kouzlu a zcela je obnaží. Zima je pak milosrdně přikryje bílým kabátem, který jim bude muset stačit až do jara. Na jaře pak s pokorou obléknou zelené šaty a budou šťastné, že je mají. Jejich ruce se dají do tance a vánek si s nimi bude hrát. Věčný koloběh přírody, jehož součástí jsme i my. Podléháme stejným zákonům, času zrození, mládí, stáří, odcházení.

Proč neuvěřit v znovuzrození, v novou dobu květů a plodnosti, následnému dozrávání a konci? Ne nadarmo se říká, aby mohlo něco začít, je nutné, aby cosi skončilo, nebo že každý začátek musí mít svůj konec a ten je právě začátkem něčeho nového.

Tady a teď záleží jen na nás, abychom začali být lepšími. Nic nás to nestojí, jen trošku dobré vůle. Zkusme to třeba s úsměvem. Přijela jsem do jednoho městečka v našem regionu, kde jsem nikoho neznala. Umínila jsem si, že se budu na každého usmívat. Byla jsem překvapena, že mě naprosto cizí lidi zdravili a dokonce i oni přidali úsměv. Není to zázračné?

Mějme na paměti, že až začneme shazovat zelené listy naší síly, měli bychom se obléknout do zlatých šatů našich dobrých skutků, naší lásky k jiným lidem, zvířatům, rostlinám. Jsme součástí přírody a podléháme stejným zákonům, ať chceme či ne. Jen na nás záleží, jak svůj život prožijeme.

(K otázce zbojnickova příjmení)

Jak se doopravdy jmenoval, či jak skutečně znělo příjmení legendárního zbojníka, toť otázka. Až do poloviny 20. století se všeobecně tradovalo, že příjmení zbojníka Ondráše znělo **Šebesta**. Avšak roku 1958 vychází knížka Aloise Sivka **Ondráš z Janovic**, která se snaží veřejnost přesvědčit, že Ondráš se jmenoval **Fuciman**. Autor vycházel z názoru Aloise Adamuse, který údajně vycházel z matrik a gruntovních knih. Jméno Šebesta měl rozšířit až František Sláma ve svém díle Pán Lysé hory, které bylo vydáno roku 1891. Stejný názor jako Sivek o příjmení Ondráše vyslovuje i autor poslední publikace o Ondráši Jiří Tichánek.

Dlouholetým výzkumem tohoto problému jsem osobně došel k jinému závěru:

V matrice farnosti v Dobré, kam Janovice v čase zrození zbojníka patřily, není uvedeno příjmení **žádné**. Je tam zapsáno: 13. listopadu L.P. 1680 se narodil **Ondra, syn fojta Ondry z Janovic**. Nikde v žádných dokumentech dobových ani pozdějších příjmení Fuciman (Futziman) se v souvislosti s Ondrášem nevyskytuje. Je zapotřebí si uvědomit, že v té době příjmení nebyla ustálena, povinnost příjmení byla nařízena mnohem později. Šlo jen o přezdívky, zřejmě ve snaze jednotlivé osoby rozlišit. To proto, že i v jedné rodině bylo několik Ondrů, Jurů, Janů atp.

Zastavení v hostinci U Čendy v Hodoňovicích

Dajana Zápalková

Jiří Tichánek sám uvádí podiv, proč si otec Ondráše změnil příjmení, když po otci by se měl jmenovat Kavalec. Jméno Fuciman se údajně uvádí u jména fojtova bratra. Z toho jediného usoudili, že Ondráš byl také Fuciman. Jenže jediný úřední záznam ze 17. dubna 1715 - dva týdny po smrti Ondráše je uvedeno v zápise, že ho zabil **Jura Futziman aus Malenowic**. Naopak příjmení **Šebesta** se v různých zápisech vyskytuje dávno před Františkem Slámou. Je k nevíře, že tyto zápisy uvedl jako přílohu sám Alois Sivek ke své knize.

Zajímavý je i názor Matice moravské z roku 1936, že Ondráš vůbec nebyl syn fojta z Janovic. I Sivek uvádí, že v sousedních Vyšních Lhotách byl rod fojtů Šebestů, kteří byli příbuzní s fojtem Janovickým. Ondráš jim měl pást jako chlapec dobytek. Soudí, že z toho mohla vzniknout přezdívka Šebesta.

Ano, **přezdívka**. Proto nebyla v knihách zapsána. Není bez povšimnutí, že jeden z vrcholů masívu Lysé hory má jméno **Šebestýna**. Fucimanku tam nenajdeme. Přitom je prokázáno, že roku 1708 potvrzuje hrabě Pražma fojtovi Ondrovi z Janovic majetkové právo na Lysou horu. V té době již Ondráš dávno zbojnil. O rok později - ve výčtu fojtových dědiců - Ondráš také není.

Ještě se však nabízí jedna úvaha: **Svatý Sebastián** (lidově Šebestián, Šebesta...) byl od pradávna patronem chudých, utlačovaných. Přezdívka Šebesta mohla mít tento základ. Mohl si tak říkat už i jeho otec, který však se jí později zřekl, stejně jako svého syna zbojníka. Říkejme proto raději jen **Ondráš z Janovic**.

K. Biefel, der Rauber Ondra (opis rukopisu B. Brablece, děkana v Dobré)

"...Ihr Führer war der, am 13. November 1680 in der Janowicer Richterei geborene Sohn des Richters **Schebesta**, Andreas, Ondra genant. Die in der dobrauer Pfarrei aufbewahrte Taufmatrik I vom J. 1652 weist Seite 500 Ondras Geburtstag, Eltern und Pathen, wie folgt, auf:

1680	Parentes	Compatries
Infanssis	Ondra Ffogt Janov	Jura Korbassuv
November	Dorothea uxor	Eva Czarbulova
Ondra		

Je spousta míst v regionu, která nás něčím zaujmou, jsou pro nás lákavá, poutají svojí historií. Lašský král Zdeňka Viluš I. na svých pravidelných toulkách krajinou navštěvuje známá místa, ale objevuje i ne docela známé kouty svého Království lašského a rád nás s nimi seznamuje. Za uplynulé dva roky se stal jakousi baštou zmíněného království i hostinec U Čendy v Hodoňovicích. Jistě i on na nás při jeho návštěvě dýchá svou historií, která se datuje od roku 1859. Zdeňka Viluš se tu se svojí družinou rád vrací, zúčastnil se zde třeba 1. máje pořádaného místním Čendaspolkem v recesistickém stylu, byl u pálení čarodějnic, hrál divadlo o zbojníku Ondrášovi, ale též pasoval zdejšího hostinského Pavla Kowalczyka za 1. fojta v Království lašském. Lašskou hymnou v sále U Čendy vítal začátkem října delegaci z Třebíče, z města, které pomohlo obci Baška při poválečné obnově. Je vidět, že budova hostince U Čendy asi zažívá spoustu zajímavých událostí v přítomnosti, ale pojďme se trochu podívat do její historie.

Rod Kubalů vlastnil budovu od roku 1859 – do listopadu 1901, kdy přechází stavení č.p. 43 do majetku obce Hodoňovice. Od tohoto roku se zde vystřídalo pět majitelů. V roce 1936 kupují stavení Čeněk a Adéla Styskalovi za účelem provozování hostince. Trochu více se daří rozvíjet životní příběh Čenka Styskaly, z vyprávění jeho synů Lubomíra a Bedřicha. Zde jsou jejich vzpomínky:

Vincenc (Čeněk – je francouzský význam slova Vincenc = vítězný) Styskala se narodil na Ostravici v roce 1906, bydlel s rodiči na chalupě a už ve svých čtrnácti letech mu zemřel otec. Bylo třeba se postarat o hospodářství, on sám se těžké práce nebál. Vyučil se kolařem, ale život tady v beskydských horách byl těžký, zimy dlouhé, když konečně rozthál sníh, sázely se brambory, selo obilí a nejhorsí na tom všem bylo, že žili v oblasti, kde hodně přšelo a voda pravidelně brávala s sebou veškerou úrodu. Takto veškerá dřina přišla nazmar.

Když se oženil s Adélou Kišovou (nar. 1909 ze Starých Hamer), koupil si koníka a svázal dřevo z okolních lesů. V roce 1934 se jim narodil syn Lubomír, za rok na to (1935) syn Bedřich. Život na Ostravici byl čím dál těžší, proto se s manželkou rozhodli prodat domek a veškeré peníze, co získali, i věno paní Adély, investovat do koupi domku úplně jinde.

Protože v Čeňkovi dřímalo podnikatelský duch, měl rád lidi, společnost, a když se jim naskytla ke konci roku 1936 možnost koupě nevelkého stavení ve středu vesnice Hodoňovice, které sloužilo jako místní hospoda, neváhali koupit.

Bylo třeba stavbu rekonstruovat. Protože nový hostinský byl pracovitý, nebál se za pomoci místních občanů budovu přestavět. Zvelebil výčep, přistavěl sál, vzadu i výklenek pro muzikanty. Tesaři bylo stavení přikryto sedlovou střechou.

Přišel ale rok 1939, kdy území bylo zabráno Němci, vyhlášená mobilizace. I Čeněk Styskala musel odejít, ale brzy se vrátil. Peněz bylo třeba, proto začal pracovat na šachtě v Ostravě, kam dojížděl na motocyklu. Jednou ale při cestování došlo k nešťastné srážce s koňským spřežením, ležel dlouho v nemocnici s nohou v sádře. Po lékařských zákrocích se přece jen zotavil, následky zůstaly však trvalé – napadal na nohu a začal pobírat invalidní důchod. Na šachtě pracoval do roku 1941.

Léta válečná jistě nebyla jednoduchá, ale hostinec v Hodoňovicích „žil“. Místní občané se zde přicházeli bavit, přijížděli zde rádi i intelektuálové, podnikatelé a obchodníci z Frýdku i Místku a ochotný hostinský je rád obsloužil v každou hodinu, paní Adéla dokonce pro ně smažila placky i v pozdních nočních hodinách.

Hostinský Čenda měl obchodního ducha, dokázal sehnat potraviny, uzeniny, prostě vše, co bylo třeba. Věděl, že to vše je trestné, stále byl v riziku, ale rád lidem pomohl. Samozřejmě se dočkal udání, jednoho dne přišlo gestapo dělat domovní prohlídku, že údajně uchovává zbraně. Ale s konstatováním: „Pane hoteliéře, máte tady jen to, co každý hostinský, nic mimořádného,“ gestapo odešlo s nepořízenou.

Spousta udání přišlo v té době i na okresní úřad, že občané Hodoňovic neodevzdávají, co mají. Čenda vždy věděl, kdy je zle, kdy přijde nějaká kontrola. To pak dal echo místnímu fojtovi (starostovi) obce Leopoldu Pavlasovi, co mohou čekat. Když kontroloři přišli, stavili se vždy do hospody k Čendovi, ten to s nimi probral při skleničce kořalky a pohoštění, na něž přispěli místní sedláci, a většinou se vše tímto vyřešilo. Tak si pomáhali hostinský s fojtem.

Za války Styskala dokonce opět hospodu, za velkého přispění všech známých a místních lidí, přistavil.

Po válce, kdy nastala atmosféra velkého budovatelského nadšení, dvouletého plánu obnovy země, vzal si i hostinský půjčku 100 tis Kč,

aby ji investoval do zvelebování stavby. Neměli s manželkou ani ložnici, nebylo to třeba, všechny peníze šly do hospody.

Skutečně největší rozkvět zažívá hostinec Čenda v letech 1945-48, kdy vznikají v obci spolky, lidé se chtějí bavit. Do hostince přijíždějí za zábavou i bašťané, kunčičané, ochotníci zde hrají divadlo za režirování Františka Vokála – úspěch u občanů měla třeba představení Švanda dudák, Paličova dcera, Na letním bytě, Dámy a husaři. V zimě pak probíhají bály, plesy, k nejoblíbenějším patřil maškarní bál.

V roce 1946 otevřeli Styskalovi v pravé části hostince obchod, kde prodávala paní Adéla, šlo vše dobře až do roku 1948, kdy došlo k znárodnování.

I v té době se opět projevila prozíravost pana Čeňka, kdy dal družstvu Budoucnost obchod a obec i místní občané byli spokojeni. Brzy však přišel o hostinskou živnost, hospoda i obchod nakonec připadla Jednotě.

Protože z něčeho museli být živi, začal pracovat v prodejně Jednoty v Bašce (dříve u Sikory, dnes je majitelem budovy Petr Bauer – prodejna pohárů). I manželka a synové dojížděli za prací.

V roce 1950 se manželům Styskalovým narodil třetí syn Petr, pan Čeněk pak pracoval ve Frýdku ve Slezanu jako údržbář, později i na vrátnici.

V hodoňovickém hostinci nazvaném „Pod Čupkem“ se střídali hospodští tak, jak je tady posílal zaměstnavatel – čili Jednota. Do svého hostince se Čeněk jako hospodský dostal nějakým zvláštním příčiněním místních občanů Drahoslava Königa a Josefa Pastorka a pracoval tu do roku 1983.

Jednota v hostinci začala dělat velkou rekonstrukci nebo možná derekonstrukci v roce 1987. Vyměňovala se okna, byla strhnuta podlaha v sále i ve výčepu, takže nějaké posezení při pivku v místním hostinci nebylo příjemné, tržby nejsou, hostinec upadá.

V roce 1987 umírá Čeněk Styskala, v roce 1996 pak jeho paní Adéla.

Když přebrali po sametové revoluci opět do svého vlastnictví tři Styskalovi synové, nacházel se v hrozném stavu, bez podlah, zanedbaný, ale o Vánocích 1989 tu přece jen vyhrávala harmonika ve výčepu, točil se Radegast a potomci slavného „Čendy“ si dali předsevzetí, že zašlou slávu hostince musí obnovit.

Dalo to jistě spoustu úsilí, práce, než se vše aspoň trochu zvelebilo, aby tu opět místní občané chodili na dobré čepované pivko, na kuleč-

ník i pro pobavení. Znovu byl změněn název hostince, a sice bašský rodák, malíř Bedřich Šimoňák, vepsal na fasádu opět název – hostinec „U Čendy“.

V roce 1997 přikrášlil svou malbou s vyobrazením krajiny pod Lysou horou i místnost výčepu. Takovou perličkou jistě byl nápis na místní škole, která stojí hned naproti hostince. Tam stálo psáno: „Pojď sem, dítě, chceš-li moudrým býti,“ a na hostinci pak bylo: „Pojď sem, chceš-li vesel býti.“

V roce 2005 se rodinná rada Styskalových rozhodla, prodat hostinec synovci ze strany manželky Lubomíra Pavlovi Kowalczykovi s manželkou. Ten při svém zaměstnání provozuje hostinec „U Čendy“, začíná si na patře renovovat byt, aby se v r. 2007 mohl s manželkou Danielou a dvěma syny, dvojčaty Františkem a Antonínem, zde nastěhovat. Před hostincem postavil krytou pergolu, kde se v teplých dnech může občerstvit asi třicet hostů, v zadní části za hostincem je zahrada, kde je možné též pořádání různých letních podniků. Místo zde najde asi 100 lidí pod plátěným přístřeškem na dřevěných lavicích.

Plánovaná je úprava jeviště a sociálních zařízení. Plánů je jistě mnoho, ale chybí finance. Pavlovi Kowalczykovi je jasné, že ho čeká při zvelebování hostince ještě spousta práce. Věří, že k tomu bude mít hodně sil a že mu pomohou místní občané, kteří jsou příznivě nakloněni pomoci, aby se zde mohly pořádat různé akce, které by mohly stmelit vesnici, přitáhnou lidi z okolí a probudit v nich to pravé laštví.

Tak hodně síly, hostinský Pavle od Čendy, ať se ti daří naplňovat odkaz svých předků – úspěšně provozovat vesnickou hospodu.

Bylinný likér Lysá hora

Z. V. Krulikovský

Lahodný bylinný likér sladko-
hořké chuti, jehož základ a výji-
mečnost tvoří ovocný destilát a
jedinečná skladba devatenácti
bylin. Tento nápoj je určen k
přímé konzumaci i do míchaných
nápojů.

Rokem 1856, když obchodník a
likérník Herman Löw zaregistroval svou firmu na výrobu lihovin a
likérů se sídlem v Místku na Koloredově, začal se psát příběh svě-
toznámého likéru LYSA HORA, který byl později oceněn na světové
výstavě roku 1889 v Paříži cenou Grand Prix, v roce 1904 ve Vídni
velkou zlatou státní cenou. Firma Löw patřila k největším v Rakousko-
Uhersku i v První republice.

Název do vínku s vyobrazením a proroctvím věhlasnosti likéru daro-
valo samotné pohoří malebných Beskyd v čele se svou královnou Ly-
sou horou. Receptura a kvalita je postavena na pečlivém výběru kva-
litních surovin, které tvoří dokonalou harmonii chuti této speciality. Při
pokojové teplotě nejlépe vyniknou ovocné i bylinné složky a její speci-
fický charakter.

Po více jak 150 letech příběh tohoto legendárního likéru pokračuje
ve výrobním podniku Beskydská likérka, který svým zaměřením na
výrobu přírodních bylinných likérů, ovocných destilátů a sirupů nava-
zuje na tradici firmy Löw, které chce být důstojným pokračovatelem.
Majitel likérky Libor Pastorek používá starou etiketu Lysé hory (bez
vysílače) a reklamní tabuli, která byla nalezena díky známé restauraci
U Veličků.

Likér můžete zakoupit v podnikové prodejně ve Starém Městě, nebo
také ochutnat přímo na Lysé hoře, v hostinci U Zbujna na Staškově,
v Lašské jizbě v Sedlišťích, v hotelu Prosper v Čeladné.

Majitel Beskydské likérky Libor Pastorek se svou Lysou Horou

Z našeho kraja

Olga Tlučková

Pro tych starych, kjeří ešče
„ponašimu“ znaju,
píšu ty svoje basničky,
ať se počítaju.

Ať jim ta řeč připomeně
jejich mlade roky,
jak jich mamulky učily
robiť první kroky.

Tajak uny jim spivaly,
bojky vyklodaly,
tak doněska mezy sebu
mluviť nepřestali.

Vožme si jich pokel žiju,
jak přestanu dýchat,
tu sladku řeč od Těšina
už něbudě slýchat.

Vyznání Beskydám

Terezie Závodná

V beskydských horách jsem se narodila
A jako malá jsem mezi vámi žila
V ranní rose luk se koupávala
A vonnými kvítky jsem se brouzdávala

Krůpěje rosy uvízly mi v duši
Co krásy v nich bylo, srdce jenom tuší
Ty mne osvěžily, když mi mysl chřadla
V soumracích života v poušti neuvadla

Osud mne pak zavál do hluku, do města
Často k Ostravici mířila má cesta
I když jsem projela snad desítky zemí
Nad Beskydy, zdá se, hezčí koutek není

Ilustrace: Boris Zvada

Básnířky jubilantky

Dajana Zápalková

Setkání se zajímavými lidmi v nás zcela jistě zanechá nějakou stopu. A když to jsou lidé, kteří oplývají nějakým kumštem, uměním, ba co víc, umí psát básně, o to je tato stopa hlubší.

Takového setkání, pod názvem „Beskydská lavečka,“ se dočkali členové Literárního klubu Petra Bezruče s dvěmi básnířkami Olgou Tlučkovou a Terezií Závodnou. Proběhlo na sklonku prázdnin u manželů Pobudových v Hodoňovicích – příznivců nejen literatury, ale lašství vůbec, a zmíněné dámy zde v kruhu literátů oslavily krásné devadesátiny.

„Nevím, kde se ty roky nabraly, ani nevím, jak dluho eště budu na tym světě, ale dokud mi to myslet' budě, budu psat' o tych něšvarach dnešni doby. A že jich je plno!“ podotkla **Olga Tlučková**. Ta se narodila 10. září 1921 v Bruzovicích. Otec byl vojákem z povolání, matka selského původu. Malá Olga začala chodit do místní školy, pak studovala ve Frýdku-Místku, Českém Těšíně a Ostravě. Po absolvování Učitelského ústavu v Brně, nastoupila místo až v Jičíně v Čechách. Po válce se dostala do Frýdku-Místku na Odbornou školu pro ženská povolání. Po zrušení tohoto typu škol působila na mnoha školách, uplatnila se i jako výtvarnice při pořádání výstav, školních akademií, kde využívala svého dramaturgického talentu. Od roku 1954, kdy odešla ze školství, se věnovala nejen výchově dítěte, ale ve svém bydlišti v Sedlišťích pomáhala ochotníkům, národopisnému souboru Sedlišťané, při kulturních akcích obce, školy, malovala pozvánky, pamětní listy, prostě vše, co bylo třeba.

I když se později přestěhovali do Frýdku-Místku, navštěvovala sedlišťský Vlastivědný kroužek, ilustrovala mu kroniku. Ani po smrti manžela neustává ve své kulturní aktivitě, píše vtipné rýmováčky i v nářečí, scénáře ke kabaretům, které sama režiruje, její verše se objevují v rozhlase, v novinách. S lidovou básničkou Františkou Pituchovou vystupovala i v Praze na akcích Bezručova kraje, jehož je také členkou, a na programech Matice Slezské, kterou pomáhá obnovovat. Je to takový „zapadlý vlastenec“ – jak o sobě říká. Kéž by jich měl náš region co nejvíce!

A jak se rozvíjel život básničky *Terezie Závodné*? Narodila se jako páté dítě manželům Čenkovi a Anně Vroblovým v horské oblasti Beskyd mezi Starými Hamry a Grúněm 4. září 1921. Otec pracoval v lese a byl zručným stolařem, řezbářem a hodinářem. V chalupě bylo vždy plno návštěv, malá Tereška okouzlovala pěveckým darem a přednesem poezie, kterou měla ráda. Ve škole vynikala v českém jazyku a literatuře, hrála divadlo.

Po vypuknutí 2. světové války jí hrozilo nasazení na práci v Německu, proto se urychlily přípravy svatby, a ve dvaceti letech se provdala za Stanislava Závodného, usadili se ve Frýdku. Zde si doplnila středoškolské vzdělání. V té době si začala zapisovat básně, naučila se německy a rusky, přijala místo v kanceláři německé dřevařské školy v Místku. Byla špičkovou stenografkou, jako třetí žena v okrese získala řidičský průkaz. V roce 1952 se manželům Závodným narodil syn Petr, vystudoval lékařskou fakultu v Olomouci, kde nyní učí a žije se svou rodinou. Zdá se, že zdědil po matce „básnické střevo“, rád matku navštěvuje a diskutují spolu o básnické tvorbě.

Posledních devatenáct let svého aktivního života byla Terezie Závodná sekretářkou ředitele nemocnice ve Frýdku. Ráda cestovala po Evropě, zpívala ve sborech Smetana a Foerster, v chrámovém sboru ve Frýdku-Místku.

Je členkou Literárního klubu Petra Bezruče (se kterým osobně v mládí hovořila), od jeho vzniku. Absolvovala Univerzitu třetího věku, úspěšně vzdoruje opotřebení těla věkem, stále skládá básně a raduje se ze dvou pravnuček.

Není co dodat k takovému plně naplněnému životu činnou prací, kde stále zůstává místo pro odpočinek aktivní i duševní. I takoví lidé žijí mezi námi.

O Lašské jizbě

Vladimír Tomis

Obec Sedlišť ležící nedaleko Frýdku-Místku, jistě patří k nejstarším obcím na Těšínsku a je cílem znalců lidové architektury i všech zájemců o naše památky. Největší památkou je dřevěný kostelík Všech svatých s šindelovou střechou, který je obklopen hřbitovem s litinovými náhrobky. Vedle kostela se nachází muzeum Lašská jizba se stálou expozicí národopisného sdružení „Sedlišťané“ a jejího zakladatele a národopisce Joži Vochaly. Část expozice je také věnována hornickému spolku Rozkvět, který letos oslavil sto deset let trvání.

Naproti muzeu ve středu obce naleznete naši rodinnou restauraci Lašská jizba. Již 15let se Vám snažíme nabídnout jídla krajové kuchyně a zvláště široký sortiment bramborových placků, kterých u nás pečeme 55 druhů, jak klasických, tak se škvarkami, s masem, sýrem, zakysanou smetanou, tvarůžkem, až po placek se švestkami. Mezi našimi dalšími specialitami jsou jídla z brambor, jako pečené brambory s masem nebo zeleninou. Dále u nás naleznete speciality z hovězích dršťek nebo tvarůžek. Naší novinkou je výběr bezlepkových placků a pizz.

K vašim oslavám můžeme nabídnout salónek s 35 místy nebo sál s kapacitou do 120 osob. Jsme připraveni poskytnout stravovací služby skupinám zájezdů. Pořádáme také časté gastronomické akce.

Naše restaurace letos obhájila certifikát CZECH SPECIALS v oboru regionální kuchyně, který uděluje asociace hotelů a restaurací ČR společně s asociací kuchařů a centrálou cestovního ruchu Czech Tourism. Nabízíme vám recept na jeden z mnoha druhů našich bramborových placků.

Placek po našimu – upečeme klasický bramborový placek a na něj připravíme směs, která se skládá z propláchnutého syrového kyselého zelí, kvalitní zakysané smetany a bílého pepře. Tuto směs dáme na teplý bramborový placek a na ni opečeme plátky kvalitní anglické slaniny a posypeme na kolečka opečenou cibulkou.

Poezie z kamene

Věra Horáková

Je jen jednou z mnoha. Podobných kolem ní je mnohem více, a přece byla a je pro mne tou nejpoetičtější ze všech uliček štramberských, stejně jako pro mého otce a po něm i pro celou řadu dalších malířů. V paměti mám stále ještě uloženo několik obyčejných tužkových skic, kvašů, akvarelů, perokreseb, ale i mistrovských děl na rozměrných plátnech, pod které se kdysi podepsala jejich ruka nebo zůstalo jen zkrácené signum v rohu obrázku. Přesto je z nich vidět nadšení, s jakým přenášeli na svá plátna, papír, či filmový pásek, atmosféru známé uličky s dávnověkým názvem Bašta – dnes Horní Bašta. Jeden z jeho originálů mám stále před sebou. Byl to poválečný olej mistra Františka Daňka-Sedláčka, na němž tak věrně ztvárnil známý motiv. Tak opravdu je na něm vidět růžovou peřinu větrající se na zápraží jedné z chalup. Dodnes je pro mne svátkem, mohu-li jej vidět na vlastní oči po létech znovu. Byl to jeho dar rodině, ve které rád na Štramberku pobýval. Tehdy se ptal jejich malé dcerky, který z nabízených obrázků se jí líbí. - „Ten s peřinou“ – zněla vševyjadřující odpověď.

Jednou, pravděpodobně však i vícekrát, jsem mistra Sedláčka viděla malovat Baštu. Škoda, že tenkrát jen s povrchním dětským zájmem. Svoji nevelkou kazetu plnou barev a voňavých lahviček s terpentýnem, měl otevřenou na kamenné zídce „u Tomšů“. Otec bedlivě a dlouho sledoval míchání barev a jeho práci beze slov. Držel mne za ruku a tiše pozoroval každý pohyb malíře. Já zas po očku - trochu neobvyklé mistrovo „pražské“ oblečení s černým baretem na stranu, ostře střížnou bradkou, a dřevěnou skládací trojnožkou.

Encyklopedie k symbolu „bašta“ uvádí, že „se jedná o předstupující nebo předsunutou část opevnění s okrouhlým, pravoúhlým či mnohoúhelným půdorysem - je určena k bočnímu ostřelování útočníka.“. K tomu byla zřejmě určena i naše známá kulatá stavba dávné opevnovací bašty, která navazuje na městskou kamennou hradbu objímající štramberské náměstí – pocházející pravděpodobně z počátku 16. století. Budování podobných staveb k zajištění bezpečí obyvatel muselo být tenkrát zřejmou nutností. Bylo by zajímavé vědět, jak asi probíhalo podávání znamení o nebezpečí mezi osádkami hradů.

Vždyť první polovina 17.století se netvářila k našemu kraji právě mírumilovně, vlivem plenění švédských, ale i dánských vojsk. Okolní hrady podléhaly jejich náporům. S jistotou však víme, že výpadům rabujících hord odolaly pouze blízké Hukvaldy. Jako důkaz tehdejší bouřlivé doby je i „švédská mohyla“ v Kozlovicích, jako památka na švédskou okupaci za třicetileté války.

Dnes už to však není ta ulička s kulatou pradávnu stavbou, v níž u každého z domků stával povoz či žebříňák, místo s nedokonalou kanalizací, která nestačila odvádět odpad, a proto šlo s jistotou poznat, kde se právě dnes pralo prádlo. Ulička plná dřevěných přístavků, chlévů a chlívků, ze kterých vyčnívaly hlavy koz a husí, s ohrazeným hnojištěm, u každých dveří s rezným koštětem k umetení malého kamenného zápraží a dřevěným špalkem se zařatou sekerou. „Dřevjanice“ malých okének a ještě menších záclonek v nich, s trsy rozmarýnů, za nimiž se žil pomalý a obyčejný život pod nízkými povaly. A všechna ta malebná stavení s vyřezávanými srdíčky ve štítech, sklopce k uschovávání sena a dlouhými zavěšenými žebří, žijí podnes v těsné blízkosti té nejopravdovější „skalky“ porostlé náletovými stromy, s trsy hrubé trávy zvané jako „metlica“. Obyvatelé svérázného místa jsou se skalou natolik srostlí, že zasahuje bezprostředně do jejich obydlí, oddělení od ní jen malými dřevěnými „dverkami“.

A na místo domovních znamení? Jen všem v okolí známé přízvisko - všech těch Svobodů, Marků a Sochů, pro snadnější orientaci přejmenovaných na Jobky, Cymbaliky, Florijany, Kapelníky i dalších obyvatel půlkulaté arény tak bohaté na kamennou krásu, pod laskavým dohledem Staré věže s nakasanou bílou košílkou, chlubicí se černými rafijemi hodin s povrzávající prastarou korouhví.

Jak rádi jsme kdysi chodívali řadou okolo „térováných střech“, které mi tenkrát tak krásně voněly, když se do nich opřelo horké prázdninové slunko. A také starým dřevem, pokáceným dávno před staletími a možná i dřív. Střechy chalup s kamennými komíny, které stojí v ulici „o patro níž“, se jen měkce dotýkají kamenné cesty na Baště a často nám při delší procházce posloužily jako sedátko.

Je však jen málo návštěvníků a malířů, kteří neprojdou malou odbočkou Bašty – místem ještě o „patérko“ výš - zvané „pod zvonice“, nebo též jako „Svobodova ulička“. Poetické místo, důkladně prokreslené, s prostřeným výhledem do kraje.

A snad právě proto zůstává pro mne stále unikátem - zvláštní a jedinou věcí svého druhu. Mohlo by stejně dobře sloužit i jako výchozí bod pro sytý dívčí hlas, jež by se rozlil půvabným údolím, zmizel po chvíli kamsi mezi stromy vrcholku Kotouče a ptal se slovy dávné „helekačky“ - „Jak se ti kravičky pasúúú kamarádkóóó móóójááá?“.

Může se nám zdát, že dnešní život je zbaven všeho poetična. Přijměte moje pozvání a neopomeňte si prohlédnout tuto kamennou krásu Štramberka.

Ilustrace: Josef Martini

Charismatické dámy

Karel Chobot

Výtvarné umění, hudba a sborový zpěv jim byl souzen a stal se jim osudem. Komu? Čtyřem charismatickým dámám, které v rozmezí od loňského října 2010 do března stávajícího roku 2011 oslavily životní jubilea šedesátých, pětadesátých a sedmdesátých narozenin, a které byly, jsou a bezesporu ještě dlouho budou pilíři novojičínské kultury. První z charismatického půvabného čtyřlístku je dáma zrozená na Slovensku v Martině, sochařka, věnující se ve své tvorbě převážně dřevěné skulptuře. Do Nového Jičína ji zavál stříbrný vítr lásky. Ano, paní Soňa Zemánková (1950), manželka sochaře a výtvarníka Jana Zemánka, v jehož slavném stínu skromně žije a tvoří. Mgr. Jiří Pometlo o ní napsal: „Sochařská tvorba Soni Zemánkové se odvíjí od snahy tvůrčím způsobem navázat na atmosféru a umělecké přístupy „belle epoque“, především secese. Dává přednost formátu reliéfu, ve kterých, přes značnou stylizaci, můžeme neustále rozeznat přítomnost figurativních prvků, nejčastěji lidských tváří, postav.“ Její dílo je zastoupeno ve sbírkách Ministerstva kultury České republiky, reliéf Modelky nás zaujme v budově Komerční banky v Kopřivnici, podobně jako reliéf Ptáci a koně v budově JV Design ve Valašském Meziříčí. Paní Soňa Zemánková je od roku 1990 členkou UVU ČR, spolku Arkáda v Novém Jičíně. Účastnila se mezinárodních sochařských sympozií v rakouském Berg-Drau v roce 2003, Sattendorfu o dva roky později, italském Balbido v letech 2005 a 2008, když v roce 2007 to bylo sympozium v Roncone rovněž v Itálii. Zatím poslední účast šarmantní novojičínské sochařky na mezinárodním sochařském sympoziu se váže k loňskému roku v rakouském Stubenbergu am See. Nutno ale zdůraznit, že Soňa Zemánková je především učitelkou výtvarných oborů Základní umělecké školy v Novém Jičíně. A nutno říci, že rovněž velmi úspěšnou, neboť díla jejích žáků sbírají ocenění po celém světě, jak se dočítáme i na stránkách Novojičínského Zpravodaje. Největšího pedagogického úspěchu se dožila letos, kdy její žák a rovněž vnuk, šestiletý Oldřich Poul vyhrál jednu z nejprestižnějších výtvarných soutěží světa. V Japonsku mu odborná porota udělila cenu - jednu ze dvou Grand Prix, přičemž je třeba zdůraznit, že porota vybírá pouze dva vítěze: jednoho z Japonska, druhého cizince. V letošním ročníku bylo do výtvarné soutěže přihláшено 23 266 prací od dětí ze 77 zemí světa.

„Soutěž už trvá dvaatřicet let a naše novojičínská základní umělecká škola se jí účastní od roku 1983, ale takový úspěch jako letos jsme za celou dobu nezaznamenali“ - komentovala nadšená učitelka Základní umělecké školy v Novém Jičíně a zároveň šťastná babička paní Soňa Zemánková, které se splnil sen.

Také další jubilantka, paní Božena Varajová (1946), je učitelkou novojičínské Základní umělecké školy, kde vychovala mnoho nadějných talentů. V posledních deseti letech ji ale především vidáme jako dirigentku orchestru žáků této školy. V roce 2001 vznikl totiž v Základní umělecké škole v Novém Jičíně brilantní nápad vytvořit malý orchestr. V konečné podobě nově vzniklý orchestr čítal 28 členů a vynikal pestrostí nástrojů – zobcové a příčné flétny, klarinety, trubka, několikéré housle, klavír, dvojí klávesy, kytary, kontrabas a bicí. Dirigentkou se stala právě paní Božena Varajová. Z propagačních textů se pak dovídáme, že s repertoárem, tvořeným skladbami v úpravě nedávno zesnulého Zdeňka Michalského, hlavně však v aranžmá Mgr. Václava Ptáčka, orchestr vystupoval a vystupuje pravidelně na koncertech školy, příležitostně i jinde, např. v amfiteátru ve Štramberku nebo lázních Teplicích nad Bečvou. Poslední roky je ozdobou městské slavnosti v Novém Jičíně. Boženě Varajové se podařilo téměř nemožné – přesvědčit žáky o správnosti úsilí, které je korunováno úspěchem. Nejen potleskem posluchačů v sálech při koncertech, ale i účasti a vítězstvích v soutěžích. Desetiletou existenci orchestru žáků Základní umělecké školy v Novém Jičíně s dirigentkou paní Boženou Varajovou si novojičínská veřejnost připomenula na slavnostním koncertu 21. června 2011, který se konal v Nové galerii Muzea Novojičína p.o.

Paní Krystyna Dokládlová (1941) svůj umělecký svět spojila se sborovým uměním. Životní přítelkyně paní Marie Bělikové zakotvila v pěveckém sboru Ondráš, kde zpívala desítky let už v dobách heroických vítězství sboru vedeného jeho zakladatelem Ervínem Bártekem. Skromná, optimisticky naladěná i při všech životních peripetiích, zásadová. Celá léta chodila na zkoušky pečlivě připravená a stávala se tak vzorem ostatním. Konečně, přesně takovou i já už ji znám od mého prvního kroku do sboru a moderování na podzim roku 1976, tedy před pětácti lety. Blahopřání letošní jubilantce je zároveň připomenutím úsilí všech na první pohled obyčejných členek Ondráše, které milovaly a milují sborový zpěv a svůj pěvecký sbor tolik spjatý s obdivuhodným

Novým Jičínem. A to platí i přesto, že na jubilejním koncertu Ondráše k 60.výročí vzniku sboru v letošním roce už třeba mnohé zpívat nebudou, budou jen naslouchat, držet palce, vzpomínat na mnohé, které už nejsou s námi, na vítězství i prohry. Konečně, takový je život.

Poslední z voňavého čtyřlístku je dáma, narozená ve stejný den jako výše uvedená přítelkyně, dáma, bez jejíž celoživotní činnosti si nelze představit dětský sborový zpěv na Novojičínsku. Mám na mysli paní Marii Bělikovou (1941), která se sice narodila v nedalekém Příboře, ale s Novým Jičínem je spjatá celým životem. Učitelka, zakladatelka mnohých dětských pěveckých sborů, vyrůstala v hudebně procítěném a hudbu milujícím rodinném prostředí. Od dětství hrála na klavír, a za tím účelem dojížděla k soukromé paní učitelce Procházkové do Štramberka. Později, v letech 1960-1965, vystudovala dálkově Lidovou konzervatoř v Ostravě, obor dirigování sboru a orchestru se závěrečnou státní zkouškou. Dodnes ráda vzpomíná na zážitek z dětství, na vystoupení Pěveckého sdružení moravských učitelů, které dirigoval legendární prof. Jan Šoupal. Vnímavé dívence se do paměti vryla krásná gesta pana dirigenta, nádherný zpěv sboru, okouzlení sólovým tenorovým zpěvem. Profesor Šoupal jakoby jí pak pronásledoval v proměnách po celý život: na Pedagogické škole v Novém Jičíně studovala hru na klavír u Antonína Tučapského, pozdějšího dirigenta Pěveckého sdružení moravských učitelů, Šoupalova nástupce. Začala chodit do Ondráše, který vedl Ervín Bártek, člen sdružení a Šoupalův žák. V Ostravě na konzervatoři působil prof. Vrtal, Šoupalův odborný hlasový poradce a Marie v něm viděla samotného charismatického dirigenta. V průběhu pedagogické kariéry založila školní dětský sbor v Odrách, pak v Novém Jičíně, kde od roku 1970 působí. Snad nejznámější je dětský pěvecký sbor Jitřenka základní školy Bohuslava Martinů, dnes základní školy Jubilejní. V Ondráši zpívala paní Marie Běliková od roku 1965. Sólová vystoupení se sborem jí Ervín Bártek svěřil až v roce 1977, ovšem poprvé hned na mezinárodní soutěži v rakouském Spittalau. Od té doby dojíždí veřejnost svým sopránovým hlasem. Po úmrtí Ervína Bárta vedla s Karlem Monsportem pěvecký sbor Ondráš. I když dnes už jen z povzdálí sleduje sborové umění, žádný z koncertů Ondráše nevynechá.

Tolik ve stručnosti o čtyřlístku významných jubilantek, členek Klubu rodáků a přátel města Nového Jičina.

tvoří rozsáhlé území, které etnograficky spojuje území Česka, Polska i Slovenska. Největší část Velkého Lašska tvoří Slezsko, jak české, tak polské, na české straně pak až k horám Radhošťským zvané Moravské Lašsko, v Polsku pak jižní pohraničí kolem slovenské hranice až k Bieszadám, na Slovensku příhraniční oblasti sousedící s Českem (Kysuce), a také s Polskem - od Hřčavy přes Oravu k Vysokým Tatrám, dále na východ až téměř k hranicím Ukrajiny. Toto území bylo v dávné minulosti nazýváno Peršany Lachistanem, byzantskými letopisci (Konstantin Porfyrogentos) Bílou Chorvácií, která se rozkládala od západních Krkonoš až k Sanu. Všude tam má i dnes lidová kultura určitý okruh společných znaků, které jsou patrné zejména v nářečí a v hudbě. Píseň vzniká na slově, vliv lašské mluvy se projevil v písních. Nepravdělná stavba, střídání dvoutaktí s trojtaktím, staré církevní tóniny - toto vše je pro rodokmen lašských písní příznačné. Odlišují se tak od muziky slovenské, polské, z moravského Valašska i z moravské Hané. Z hlediska především jazykového nebylo obyvatelstvo těchto krajin ještě v 9. a 10. století ani české, polské či slovenské.

Lachové (Lechové, Ljaši) byli obyvatelé neobdělané země, (lada, ljachy, lahy, ljechy) kteří se živili lovem a především pastevectvím. Původ jména lze také najít v řeckém lex, t.j. obránce, strážce, nebo ve východní formě lach, lah (Al lah) - pastýř, ochránce stáda. Je to etnický a hlavně hospodářský znak, který napovídá o velmi pradávném společném původu Lachů, Valachů, Vlachů, Kustovlachů a jiných pastevců staré Evropy, kteří však byli asimilováni indoevropským lidem.

Valaši především živlem hornouherským - Slováci i Maďary, na Moravě též Hanáci a Moravskými Slováci. **Laši** naopak splynuli s Bílými Chorváty, později byli ovlivněni Moravany, Polany, živlem českým, německým, i slovenským.

Urbář Těšínského knížectví L. P. 1775:

"Ta místa před časem rozdělovala kolonizace z jedné strany valašská a z druhé strany lašská. Potom Lach v čísle jednotném a Lachové v čísle množném, kterýmiž to jmény jsou venkované zdejší obecně nazývají..."

Josef Dobrovský v dopise L. P. 1788 píše:

"Za Příborem jsou ještě Lechové, kteří jsou od Valachů nazýváni Laši, v jed. č. Lach."

Leopold Hansmann, úředník Hukvaldského panství, L. P. 1842 píše:

"Dle mého doptání jsem se dozvěděl, že Laši od západu až ke Starému Jičínu sahají, Závišice jsou již promíchány, tj. Němci a Laši. Od východu se táhnou až k Frýdlantu a Frýdku. Od půlnoční strany až k Moravské a Polské Ostravě, od polední k Frenštátu."

A. V. Šembera "Základové dialektologie čsl. L. P. 1864:

"Podle údajů Ondřeje Palackého, bratra dějepisce Františka Palackého, v Hodslavicích jsou ještě Laši, nikoliv Valaši. V rodině Františka Palackého byly lašské tradice. Rozina Palacká, sestra F. P. nazývala svůj kroj lašským. Když jednou starosta Hodslavic Adolf Pilečka, syn evangelického faráře ze Vsetínska, uvítal hosty na slavnosti v Hodslavicích - u valašské kolébky Františka Palackého - ohradili se proti tomu valašskému zařazení Hodslavic všichni staří občané."

František Bartoš "Dialektologie moravská" L. P. 1866:

"Lašské nářečí je v okolí měst Frenštátu, Štramberka, Příbora, Brušperka, Moravské Ostravy, Místku a Frýdlantu."

Vincenc Brandl "Kniha pro každého Moravana" L. P. 1892:

"Laši se jmenují obyvatelé okolí Frenštátu, Štramberka, Příbora, Brušperka, Moravské Ostravy, Místku a Frýdlantu."

Lubor Niederle "Slovanský svět" L. P. 1909:

"...Při horní Odře, v horách českoslezských a při horní Visle se rozkládá země Bílých Chorvátů, kterým panovali neslovanští Lechové... (Tento názor zastával i František Palacký)

Na severovýchodě Moravy a ve Slezsku sedí Laši (kraj sluje Lašsko), zaujímající Opavsko, český pruh Těšínska, na Moravě klín země s městy: Příborem, Brušperkem, Moravskou Ostravou, Místkem a Frýdkem až po okolí Suchdolu, Nového Jičína, Štramberka a Frenštátu."

Československá vlastivěda - 1933:

"Charvátí, stejně jako Laši, obývají území tzv. Popelnicových polí."

Zdeněk Klanica: "Počátky osídlení našich zemí" - 1986:

"...záhadný národ Lugiů, který se nakonec usadil na severu Moravy, ztotožňují mnozí s PRALECHITY, kteří vytvořili vládnoucí vrstvu slovanského etnika. Pokládají za pravděpodobné, že na tomto území přetrvalo osídlení od kultury lužické jižní výběžky zasahovaly severovýchodní Čechy, severní část Moravy a Slovenska."

**Z. V. Krulíkovský
Kulturně-vlastivědná společnost
REGNUM LACHIENSIS**

VELKÉ LAŠSKO

I střepey promlouvají

Monika Chromečková, Muzeum Novojičínska, p.o.
– Muzeum a pamětní síň S. Freuda v Příboře

Koncem srpna 2011 byla v příborském muzeu zahájena výstava s expresivním názvem navozujícím poodkryté svědectví minulosti zaváté nánosem přešlých věků - *Dávní spalovači mrtvol*. Autor výstavy archeolog Muzea Novojičínska Aleš Knápek se s tvůrčím kolektivem pokusil nechat promluvit vykopávky z příborského naleziště rozlehlého pohřebního areálu z doby bronzové. Úkolem výstavy pak bylo poodhalit mnohé skutečnosti o životě dávných obyvatel Příbora, zejména tedy o jejich hmotné kultuře spjaté s posledním rozloučením se zemřelým členem komunity a jeho odchodem na onen svět.

Na této působivé archeologické výstavě v příborském muzeu, která potrvá do 22. listopadu 2011, si návštěvníci mohou prohlédnout keramiku, kosterní pozůstatky, skleněné korálky, bronzové ozdoby a další předměty z doby dávno minulé, z doby lidu popelnicových polí. Ovšem výstava nevznikla jen tak náhodou. Předcházela jí totiž rozsáhlý archeologický výzkum na katastru dnešního města Příbora a prezentace objevených předmětů se stala přirozeným výstupem ze získaných nálezů a poznatků. Při stavbě obchvatu města se během stavebních prací začala odkrývat minulost. Na poli u Šibeňáku se již delší dobu nacházely úlomky keramiky, pazourků, a proto nebylo pro archeology velkým překvapením objevení dalších předmětů, které zem vydala.

Jak výzkum pokračoval, přinášel nové nálezy, které rozšiřovaly archeologické poznání. Stěžejní část vykopávek tvořily nádoby – urny, neboli popelnice, do kterých naši předkové pohřbívali své zemřelé. Během pohřbívání šlo o obřad, kdy byl zesnulý uložen na dřevěnou hranici a obložen pro něj důležitými věcmi, loveckými zbraněmi, kožešinami, jídlem či zvířecími obětinami, vše podle toho jaké zaujímal ve společnosti postavení. Během pohřbu bylo tělo i se všemi věcmi spáleno a popel uložen do nádoby. Na příborském pohřebišti v nehlubokých hrobech (mohylách) bylo doloženo, že počet nádob při jednom pohřbu je různorodý od jediné až po několik desítek. Hrubé kosti, které neshořely, byly rozdrceny. Do popela zemřelého se ovšem dostaly i kousky nádob s obětinami nebo zbytky korálků a ozdob, které

se žárem nerozpadly na prach. Tento obřad byl pro naše předky velmi důležitý, protože skrze něj věřili, že během spálení, kdy tělo a hranice hoří, spolu s kouřem a dýmem stoupajícím k nebi odhází z mrtvého těla jeho duše na onen svět. Pozůstali chtěli zajistit, aby se jejich blízkému na onom světě v jiném životě dobře dařilo a netrpěl nedostatkem. Proto na hranici k nebožtíkovi přikládali předměty a obětiny, které by mohl po smrti potřebovat.

Spálením ovšem došlo ke zničení a výraznému porušení mnoha předmětů, které by nám dnes mohly posloužit jako zdroj poznání této staré kultury. Archeologové s nástupem nových technologií se snaží získat co nejvíce informací i z těchto zničených dokladů dávné minulosti a jednou z těchto nových metod je i získání biologických vzorků ze spálených lidských kostí k analýze mitochondriální DNA. V kosterních pozůstatcích, i když prošly žárem, se DNA zachovává a je zničena až při teplotě přesahující 1000 stupňů Celsia. Příborské pozůstatky prošly žehem menším (asi okolo 700 st. Celsia), ale i přes velkou snahu zatím tajemství této populace (pohlaví, věk či příbuzenské vazby a další informace, které mohla tato analýza poskytnout) odhaleny v důsledku značné degradace lidských pozůstatků nebyly. Snad za pár let, až se zlepšením technologií tohoto oboru, dojde k rozkódování dalších zatím neznámých údajů.

Výstava je rozdělena do dvou částí. Při vstupu se před návštěvníkem otevírá emotivní scéna, představující část rituálního pohřbu. Na kultovním místě u malé studánky pod posvátným stromem, který je obložen obětinami a amulety, leží na hranici figura mrtvého muže připraveného k obřadu spálení. Je obklopen miskami a nádobkami s potravinami, podél těla leží bronzová sekyrka a meč coby atribut bojovníka. Atmosféru dotváří i znaky namalované na nedaleké palisádě, zobrazující zejména symboly spjaté se slunečním kultem. Opodál se nachází dvě mohyly. V jedné z nich jsou umístěny votivní předměty a nádoba naplněná autentickým popelem, který byl nalezen během vykopávek na příborském pohřebišti. Iluzi dávnověku umocňují postavy namalované na stěnách kolem, které se jakoby vynořují z šera minulosti a shlížejí na návštěvníky, jako by je chtěli vtáhnout do nastíněného děje. Celková nálada je podtržena hudbou znějící na výstavě, která zvyrazňuje pocit, že se návštěvník ocitl v časech lidu doby bronzové.

Linka příběhu pokračuje i druhou částí výstavy, kde jsou vystaveny nalezené artefakty - keramika, bronzové šperky a další předměty. Návštěvník zde již dostává konkrétní informace o samotném archeologickém výzkumu a také o životě lidí, kteří žili před třemi tisíci lety.

Na tuto výstavu úzce navazují besedy s archeologem Mgr. Alešem Knápkem, koncipované pro žáky základních a středních škol, které se snaží poutavou formou obohatit hodiny dějepisu. Výkladem v přednáškovém sále příborského muzea, vybaveném audiovizuální technikou, přednášející přibližuje žákům a studentům pomocí promítaných snímků z archeologického výzkumu práci archeologa a hlavně osvětluje dobu bronzovou, jak probíhala ve světě a jaká byla v našich dějinách. Poté následuje komentovaná prohlídka výstavy s autorem, kde si žáci získané informace více prohloubí a prohlédnou si originální předměty z příborského pohřebiště.

Výstavy v muzeu se snaží rozšířit a obohatit naše kulturní povědomí a zdánlivě i méně významné památky a nálezy mají své místo především tam, kde jsou spojeny s pojmem našeho domova a proto i střepy k nám mohou promlouvat a podnítit naši fantazii k zamyšlení, jaký život žili naši předci před mnoha a mnoha staletími.

Foto: Mgr. Václav Michalička

MUZEJNÍ ŠKOLA v Příboře (NEJEN) PRO SENIORY

Irena Nedomová

Muzeum Novojičínka, p. o. - Muzeum a pamětní síň S. Freuda ve spolupráci s městem Příborem připravilo neobvyklou nabídku pro seniory i mladší zájemce, kteří mají chuť se vzdělávat a dovídat se novinky z mnoha různých věd spojených s muzejní činností.

Mgr. Václav Michalička si vzpomněl na svá vysokoškolská studia a na přednášející Mgr. Jiřinu Veselskou, která s touto myšlenkou přišla před mnoha, mnoha léty. Už tehdy „školu“ realizovala ve Frýdku-Místku. A tak Václav Michalička – tehdy pozorný student, dnes vedoucí Muzea Příbor usoudil, že i v malém Příboře nastal čas na zorganizování akce, která by reagovala na potřeby a požadavky seniorů 21. století. A právě rostoucí zájem starších lidí smysluplně trávit čas, vzdělávat se, dovídat se vše nové z vědy a současně se seznamovat s lidmi a odborníky z praxe se stal hlavním pilířem pro přípravu programu školy.

Brzy bylo jasné, že pozvání do muzejní školy by rádi přijali jak pánové a dámy ve věku seniorů, ale i lidé mladší. A tak se do nadpisu dostalo, i když v závorce, slovíčko – (nejen)pro seniory.

Zájem byl obrovský. Přestože museli muzejníci žadatele odmítat, sešlo se na první lekci přes padesát lidí toužících po vědění. V největší místnosti muzea seděli v lavicích i také na židličkách podél stěny.

Vešli se tam tak akorát. Někteří sice poznamenali, že moc komfortu pro sebe nemají, na druhé straně křeslo doma v obývacím pokoji by jim ho zaručeně poskytlo. Ovšem to by se nemohli stát studenty Muzejní školy. Nevzpomínám si, že bych někdy ve škole uvažovala o tom, kolik mám komfortu. A pokud ano, pak jen v souvislosti s obsahem výuky. A troufám si říct, že tady náplň přednášek a cena 150 korun za 9 lekcí, za devět setkání s odborníky devíti oborů muzejní činnosti je více než komfortní.

Projekt Muzejní školy mě natolik zaujal, že jsem neváhala a přihlásila se též. Těšila jsem se a zároveň byla zvědavá. Hned první hodina splnila mé očekávání. Radek Polách, zástupce ředitelky Muzea Novojičínka se v ní věnoval svému koníčku a zároveň tomu, co je Muzeu v Novém Jičíně nejbližší - kloboučnictví. Víte, jak se nosily dvourohé klobouky? Nasazovaly se rohy zepředu dozadu nebo zleva doprava? Já už to vím – tak i onak – podle potřeby- tzn. i podle povětrnostních podmínek. Pokud foukal vítr a lokaj stál na kočáře, těžko by udržel klobouk na hlavě posazený na „šířku“. A víte, kolik mají klobouků v muzeu? Těžko. Já ano. Je jich 3000, z toho 600 originálů z 19. i 20. století. Unikátní záležitost!

Ve druhé lekci s přednášejícím Mgr. Václavem Michaličkou jsem si uvědomila, že historik to nemá vůbec jednoduché. Jak řekl lektor: „historik nesmí věřit, nesmí věřit ani pramenům, musí si vše neustále ověřovat, zjišťovat, kriticky myslet, analyzovat“. A tak je to i při sestavování rodokmenů. My, kteří jsme pozorně poslouchali, už víme, jak postupovat. Máme i ponětí o tom, jak se čte ve starých matričních dokladech nebo gruntovních knihách. Ponětí, to je to správné slovo. Všichni jsme sice dostali abecedu s německým novogotickým písmem a text k rozlousknutí, ale nebylo to vůbec snadné. Nejsikovnější se ukázali „žáci“ v první řadě. Četli, jako by ono písmo už někdy viděli.

Třetí týden mě potěšila svým milým vystoupením etnografka PhDr. Anna Hrková. Připomněla mimo jiné, že v příborském muzeu je nejstarší kraslice Novojičínka. Pochází z roku 1892. A pak nám všem – pozorným posluchačům - přiblížila slasti i strasti práce etnografa, jehož důležitou součástí je naslouchání a zaznamenávání vyprávění pamětníků. Na přetřes se dostaly i pojmy Lašsko, Valašsko a též Kravařsko. Zase jsem byla o něco chytřejší.

A co myslíte, že bylo dál? Myši. A nejen ony. Mgr. Václav Mikeš pro nás připravil prezentaci o hlodavcích. A že jich kolovalo po místnosti! Od plchů, přes křečky, myšky, myšice až po ondatru. Všechny patří do sbírek příborského muzea.

Tím Muzejní škola ještě nekončí. Už teď se těším na povídání o hudbě a lidové písni s Mgr. Petrem Drkulou, Ph.D. (možná budeme i zpívat), na výklad archeologa a dalších odborníků Muzea Novojičínka, p.o.

Jsem moc ráda – a nejen já, že mohu být studentkou Muzejní školy. Moc by mě mrzelo, kdybych o devadesáti minutové přednášky přišla. A věřím, že test, který si každý z účastníků v poslední lekci napíše a sám si ho vyhodnotí, ukáže, že jsem byla pozornou posluchačkou. Bude to koneckonců i důkaz toho, že mě přednášející zaujali a poslouchala jsem je pozorně od první minuty do poslední.

S chutí a radostí se s vámi o pocity ze školy podělila Irena Nedomová, fotografie poskytl Stanislava Slovákova - studentky školy.

Z prostých motivů

Věra Horáková

Na počátku krátkého vyprávění přišly na pomoc opět vzpomínky. Tak prchavé, ale milé, jakými bývali i lidé, kteří se pohybovali v blízkosti mé babičky. Její sousedky, kamarádky, i známi z našeho nejbližšího okolí. A já - její věrný průvodce - jsem své sousedy ráda a potají pozorovala. Sledovala jsem jejich slovní projev vedený charakteristickým nářečím, ale též styl oblékání a přes jejich děti jsem znala též zařízení jejich domácností.

I přes dětský věk patřil můj zájem hlavně lidem starým, s vrásky v obličejí, s prokvetlými vlasy, s hnědými stařeckými skvrnami na žilnatých rukou, ženy v zástěrách a dlouhých sukních, v létě většinou naboso, za chladných dnů přioděných v teplých „vlnankách“, pletených trojcípých šátcích na hlavách, v podomácku zhotovených rukavicích na pěti jehličkách. V neděli pak ženy chodily vyzdobené bílými šátky vázanými pod bradou na dvojitý uzel do kostela. V rukách s modlitební knížkou ovázanou korálky růžence a ve svátečních střevících. Toužila jsem tehdy, bláhová, nosit po jejich vzoru - vysoké, černé „papuče“ zapínané po straně drobnými knoflíčky.

Milé obrazy stále procházejí hlavou navzdory času. Je to film o lidech prostých, uvyklých každodenní práci ve svém malém hospodářství a na strmých polích plných drobného kamení pod masivem hory zvané jako „Bílá“. Místo, které bylo rodištěm mé babičky i rodištěm mým. Byla to doba, kdy nás jistě za ruku vodil strážný anděl a každý den byl nejméně o polovinu delší nežli ten dnešní.

Nezřídka děti vedly na řetízku do polí jednu, ale i dvě bílé kozy k celodenní pastvě, nebo hejno husí, sami obtíženi na ramenech dřevěnými vahadly s vědry plnými vody k zalévání. Bylo zajímavé pozorovat, jak zvířata na zpáteční cestě často předběhla své hospodáře a s neomylnou jistotou se navečer vracela do svých stání.

Vidívám chodit sousedy okolo našeho domu s hráběmi či kosou přes rameno, slyším, jak mužům při každém kroku zvoní u pasu plechová schránka na brousek. Slyším, jak se zdraví s mými prarodiči a popřávají si dobrého dne. S nastávajícím večerem jsme dle známých zvoni-vých zvuků a klapotu kopyt poznávali příjíždět domů sousedovy koně, kterak obratně a na pokyn kočího zajíždějí pozpátku do dvora s vozem plným voňavé „lucerký“(vojtěšky) a řepným chrástem.

Následoval neomylný a vrzavý zvuk kola blízké studny, od níž ostatní přihlízející nosili koním vodu, i jejich nedočkavé sání s hlavou ponořenou do vědra. Následné „odkšívání“ a zavěšení chomoutů na velký hák stáje a spokojené chroupání sena u žlabu, ukončilo jejich pracovní den. Tenkrát utichlo i pípání mladých vlaštovic v hliněné misce hnízda nad žárovkou, která jen spoře osvětlovala koňskou maštal.

Alespoň jednou do roka jezdil k nám s jistou pravidelností sedlák z nedaleké obce Rybí. Čekávali jsme jej na jaře, ale někdy též s blížícím se „podzimkem“, vždy po dohodě s mými prarodiči. Příjížděl se svými dvěma koňmi, kteří mu byli nejen pomocníky, ale i přáteli, jak bylo možno vypořadovat z jeho chování k nim. Jeho místo bylo na sedátku vozu, na hrubé desce pokryté těžkými houněmi, jež za mizerného počasí sloužily též jako pokrývky koňských hřbetů, s naloženým pluhem nebo kovovými „branami“. Člověk tichý, až málomluvný, domlouval se s koňmi tajnými posuňky a tichým pohybem rtů, čemuž oni - na rozdíl od nás - dokonale rozuměli.

Muž jednoduchého oblečení s ohmataným kloboukem a ve vysokých botách. Selský vůz zdobil i bič, zastrčený v kovové objímce po straně, ten však - jak si troufám tvrdit, nebyl snad téměř nikdy použit. Sedlák i jeho koně tvořili „trojku“, žijící spolu v dokonalé shodě, což mohl vypořadovat i ten nejnedokonalejší pozorovatel.

Věděli jsme, kdy přijede a těšili jsme se z příjezdu jeho koní s plavými hřívami. Nechtělo se nám vracet se domů po ukončené práci na stráni Kocvíнку v tichém podvečeru zdobeném cáry poletujících stříbrných pavučin, od čerstvých řádků s uříznutou a lesklou hlinou a s hejny komárů nad hlavami. Tiše jsme pak koně pozorovali, jak si pochutnávali na hromádce sena. V té době už usedal pan Melnár v babiččině kuchyni ke krátké svačině. Věděla jsem přesně, že k jídlu „zase“ využije svého skládacího nože vytaženého z kapsy kabátu a divila se, proč si ukrajuje menší kousky z krajíce tak měkkého chleba? Dnes už to vím.

Téměř nikdy jsme jej nezapomněli vyprovodit ještě alespoň pohledem z nádvoří Trúby, která držela nad námi trpělivý dohled. Až tam bylo totiž dobře slychat rachot kol vozu a klepot koňských kopyt, blížících se k domovu kolem mlýna a kostelíku sv. Kateřiny. Věděli jsme, že pole Kocvíнку přijede s jistotou zorat i příští rok.

Mařa

Chodívali jsme tam tak zvanou „zelenou cestou“. A byla skutečně zelená a tak huňatá svou hustou, chladivou trávou, prorostlá štíhlými jazýčky jitrocele, ve vyšším patru s odkvétající bršlicí (kozí nohou), nachovými trsy dobromysle a pod několika vysokými smrky s vytrvalým kakostem, kterému lidé říkají „smrdutý“, ale mi voní. Ve stráni pak s modrající se čekankou a celými závěsemi kopřiv ve výši dospělého člověka. Meze o kus níž se na jaře holedbají vzácnými vstavači i celou spoustou vzácných bylin, o kterých věděl své už dávno před námi zakladatel blízkých lázní (kúpelí) pan Jan Bayer a využíval jich k léčení pochroumaných lidských údů.

Babička, se kterou jsem často absolvovala popsanou zelenou cestu, brávala sebou tašku „hadračku“ a ukládala do ní vybrané druhy bylin, které pak sušila pod vyhrátými trámy na půdě. Ponejvíce to byla dobromysl a „mateřanka“ (mateřídouška), k oplachům své nemocné nohy. Prudce svažitá cesta nutila podklesnout kolena a dát se do běhu. Čekávala jsem ji na jejím konci. Tráva uměla tak dobře nahradit vysoký koberec a v mých rukách utichl i cinkot modré konvičky na mléko. To jsem už čekala na její ochrannou ruku, abychom s tichým povídáním pomalu prošly hustým zeleným tunelem hlohu, kde byla krásně zelená, téměř dokonalá tma. Hloh se pevně držel svými drápkami silných hadovitých kořenů vrostlých v kamenité půdě.

Babiččiny dlaně jsem se pustila teprve při záblesku světla na konci temného průchodu. Tam jsme si dopřávaly vzácnou chvíli dívat se do mírné roviny s vysokou oblohou, na pokraji žlutého moře klasů orámaného korály máků - klenoty českých polí. Můj horečný úprk a babiččina pomalá chůze měly společný cíl. Obě jsme mířily do nedaleké opuštěné chalupy, stulené pod kopcem mezi záplavou letitých stromů, o kterých si myslím, že nikdy nespí, nebo spí jen tak napůl a stále si mají co povídat. Plochu zahrady pod šípkovou strání u domu neohraničoval nikdy tradiční plot. Jen nevysoký a mnou stále obdivovaný plot něžného pámelníku s drobnými kvítky a vyhledávaný včelami.

Malé a jednoduché dřevěné stavení se zeleně natřenými okénky, v létě dokořán, zápražím z velikých plochých kamenů, dřevěnou lavicí a malinkou zahrádkou, kde bylo „modro“ od pomněnek a roztodivných bylin s trochou zeleniny, byl cílem naší cesty. Tam je v mých vzpomínkách zasazen obrázek života dvou starších lidí.

Jak také zapomenout na ty dva - v jednoduchých šatech, vesměs tmavých barev, lidí tak dokonale spjatých s okolní zelení, žijících osaměle, ale v dokonalé shodě s přírodou a svými zvířaty. Ráda jsem chodívala do jejich chalupy, snad pro odlišnost, jež byla viditelná na první pohled od té naší. Za stavením začínal pás brambořiště s lánem řepy. Dům jen s velmi prostým vybavením a bez všech příkras, navzdory času s dobře se vybavující vůní mléka, doma pečeného chleba a na konci tmavé chodbičky s malou „almárkou,“ tenkrát ještě bez elektřiny. Jen pár kroků dál byl vchod do chléva s dobyt看em, jež k nim neoddělitelně patřil. I kuchyně, kde v tmavém koutě u dveří byla pec s velkým hrncem a věčně se vařícími brambory, okénkem zarostlým ovocnými stromy, nevzbuzovala právě pocit optimismu. Když jsme sem přišly někdy v sobotu, bývaly jsme svědky „drhnutí“ kuchyňské podlahy. Hospodyně v pokleku, s vědrem horké vody, kostkou mýdla a šorcem – jak se tenkrát říkávalo dlouhým sukňím vtěsnaným mezi kolena – prováděla očistu širokých, už dost prošlapaných desek s vystouplými suky.

Moji pozornost upoutával pokoj na spaní. Na stole, policích i na zemi pod okénkem, ležely vysoké stohy kalendářů a knih, s často ohmatanými a poškozenými hřbety, na nichž bylo vidět, že procházejí tvrdými prsty čtenářů. Odloučenost od ostatních lidí byla asi tou příčinou velkého množství „čtíva“, jež přinášelo potěšení číst si třeba i při pasení dobytka a bývaly jistě i zábavou dlouhých večerů při petrolejové lampě. Muže vysoké, štíhlé postavy, hustých a tehdy již značně prokvetlých vlasů, vidím v rozhalené košili, tmavé vestě a ve „štrukskách“ zastrčených do vysokých bot. Připomínal písmáky, dobře mi známých z románů pana Jiráska, trochu zadumané tváře a s drátkovými brýlemi na konci nosu. Četl nejen bibli, ale i rodokapsy a kalendáře se starodávnými povídkami, na začátku s podrobným seznamem jmen, jež mne uchvacovaly svojí starobylostí, ale i tehdejší elegantní módou a zaručeně dobrými radami pro hospodyňky. Od něj si domů nesla babička i zábavné časopisy „Večery pod lampou“ Jen si vzpomeňte na v půli přeložené listy značně „unavené“ stálým překládáním, kde se musel kousek děje často i domýšlet. Kolovaly po naší rodině a já po nich usilovně pásala.

Mezi lidmi chodíval jen málo pro úraz na noze z doby první vojny. „Toš, sednite“ – zval nás k odpočinku na svém zápraží a někde do útrobu domu volal „Mařo!“ - jak oslovoval svoji ženu.

Jeho životní družka, téměř vždy v pracovních volných šatech, dlouhé zástěře a bílém šátku, který skrýval dlouhý cop spletený do uzlu v týle, reagovala na jeho zavolání. Odloučenost od lidí a klid okolní přírody, byly zřejmou příčinou její klidné a vyrovnané povahy. Když chodívala do kostela na nedělní bohoslužbu, ráda navštívila babičku - svoji kamarádku. Z jejího projevu při malém pohoštění, bylo přece jen cítit, že si s ní i ostatními ráda popovídá.

Jednu zajímavost tichý dům bez dětí přece jen měl. Na konci menšího obilného pole za domem, s krásným výhledem do krajiny a půvabným názvem „Bělá“, stávala stodola – spíše stodůlka. Nevelká, z červených neomítnutých cihel, zato s krásným výhledem přes do široka rozevřená vrata – daleko do polí. Uprostřed s udasaným mlátkem, rozvěšenými cepy, jež musely pamatovat dobu tak dávno minulou, svým tvarem mi – malé předškolačce připomínaly tvar jedničky, se stěnami obloženými přepásanými snopy. Dívala jsem se na dřevěné patérko – tenkrát pro mne tak neskonale vysoké, kde přes střešní tašky prosvítaly kousičky oblohy a kde zvědavé slunko prosvěcoval obilný prach. Ke svým přátelům na pomoc chodívala babička v době žní. Tam jsem ještě měla možnost vidat mlácení obilí na hladkém mlátku. Staré a nesmírně půvabné divadlo uchovávám v paměti jako vzácnou relikvii.

Při návštěvě opuštěného stavení jsem se těšila na chvíli, kdy jsem mohla spolu s babičkou navštívit malou studenou komoru se zamřížovaným okénkem. Na stole a v dřevěných regálech odpočívaly krajáče s mlékem, dozrával tam výtečný tvaroh i smetana. Po stěnách viselo několik dřevěných, ručně dlabaných forem na máslo. Vzpomínám, jak jsme si kus másla - ve tvaru srdce nebo malé pasačky, zaobaleného do velkého lopuchového listu, odnášely domů. Nevím, snad dobroty z mléka byly i tak trochu odměnou za poskytnutou pomoc o žních i při práci v poli. Pravda je, že jsme tam obě chodily rády, ale stejně rády jsme se zase vracely zelenou cestou – zpět mezi lidi.

Když léta a stáří odřízlo paní Maří i tu poslední cestu – na nedělní mši, obracela se pro uzdravující sílu k líbeznoti údolíčka, kterou umocňuje krása statue pískovcové Madony sedmibolestné z roku 1863 v travnaté stráni plné modravého kakostu, doplněná pohledem na neda-lekou Trubu, s nápisem: „*Ó vy všichni, kteříž jdete cestou, pozorujte a vizte, jestli bolest jako bolest má*“. /Pláč Jeremiášův 1.12/

Bohuslav Koblíha

se narodil 13.7.1933 v Hrušově u Ostravy. V roce 1947 absolvoval Institut moderní angličtiny. Po roce složil přijímací zkoušky na Obchodní akademii v Ostravě. Profesor češtiny Vítězslav Maier podněcoval jeho zájem o poezii, takže záhy vznikaly první pokusy o samostatnou tvorbu. Studium školy končí maturitou v roce 1952. Své první básně neúspěšně zaslal do ČSL VO-JÁKA. Píše tedy jen pro svou potěchu. V roce 1956 po zaslání několika básní do časopisu Červený květ konečně uspěl. Po roce 1968 Červený květ přestává vycházet.

V době, kdy v Hostu do domu šéfredaktoroval básník Oldřich Mikulášek, vychází Bohuslavu Koblíhovi několik příspěvků. Později však jakákoliv spolupráce ustává. V těchto letech byl zaměstnán jako technický úředník ÚD – OKR, a pak až do důchodu pracoval ve Vítkovických železárnách v Ostravě. Snaha dálkově studovat žurnalistiku byla několikrát zaměstnavateli zamítnuta.

Po písemném kontaktu s docentem PhDr. Drahomírem Šajtarem, kterého si vždy velice vážil, vydává Bohuslav Koblíha od roku 2003 čtyři sbírky básní: *Pachy a vůně, Pěšinami let, Blízké i vzdálené, Mezi-hry času*.

Naším matkám

Bez vás nejdraší by světla nebylo
vy které neskrýváte mozolnaté dlaně
i kdyby vám léty krásy ubylo
co kouzla ukrývají prokvétající skráně

Rok za rokem vás činí zranitelnější
a vy se často nestačíte ptát
kam poděla se síla ta včerejší
nechcete připustit změněný resultát

Dokud vám v očích ještě jiskří život
tu neskládáte ruce v klín
národ má ve vás to nejcennější oběživo

ač často mrhá se svým dědictvím
být příliš pokorné se někdy nevyplácí
zvláště ne k těm co berou aniž vrací

Člověk a včela

Irena Kopecká

Byl krásný slunný den. Astry třepaly svými střapatými hlavičkami, Jiřiny natřásaly své veliké kaktusovité květy, ve vzduchu se vznášela libá vůně karafiátů. Třapatka nachová se však nechlubila žádnou z těchto předností, a přesto byla plná včel. Chvilí jsem je pozorovala, jedny přilétaly, druhé odlétaly, jiné se sytily nektarem, což je sladká šťáva, kterou květiny vylučují. Včela však nesbírá jen nektar, ale i jemný prášek – pyl, který se uchytí na chloupkách jejího těla. Zvláštní společenství jsou včely, přemítala jsem, a vím o nich tak málo. Domluvila jsem si proto schůzku s včelařem panem Františkem Vavrušem ze Štramberka. Mile mě uvítal. Poprosila jsem ho, jestli by mi mohl o včelách něco říct. Za chvíli jsem zjistila, že jsem se obrátila na toho pravého člověka. Pan Vavruš studoval tři roky včelařskou školu a o včelách mi vyprávěl tolik zajímavostí, že jsem se nestačila divit.

„Včela má obrovský význam pro člověka. Bez včel bychom vyhylnuli, za třicet procent potravy vděčíme včelám,“ vysvětloval jejich opylovací funkci. „Kromě toho poskytuje včela med, vosk, pyl, propolis, mateří kašičku a včelí jed potřebný k výrobě léků. Dnešní podobu má včela víc než 15 mil let. Její vývoj trval asi 80 mil.let a předtím vývoj hmyzu se odhaduje na 200 mil let. Z toho plyne, že včely jsou starší než lidstvo samo. Člověk už ve svém prvopočátku začal vyhledávat včely pro jejich med a vosk, přesněji řečeno, člověk se stal zlodějem, kradl včelám jejich produkty. Tento jev vlastně trvá až dodnes. proto je nutné včely přikrmovat cukrem, aby v zimě přežily. Velký význam medu tkví v tom,“ pokračoval pan Vavruš ve svém vyprávění, „že v něm nejsou žádné škodlivé látky ani olovo.

Když se včela napije nektaru, uloží ho do medového váčku, který je v přední části zadečku a přidá do něj enzymy. Do váčku uložený nektar přináší do úlu, část ale spotřebuje k úhradě energie. Tady by bylo dobré zmínit se o česlu, které je vlastně regulačním uzávěrem mezi medovým váčkem a žaludkem. Vytváří kalich, který směřuje do medového váčku složený ze čtyř chlopní. Umožní pohyb potravy z váčku do žaludku, ale ne naopak. Vše špatné přejde do jedového váčku a pak z něho ven. Nemusíme se tedy bát toho, že včely rády pijí močůvku, neboť i ony potřebují minerální látky. A ještě jedna zajímavá věc: od padesátých let probíhá šlechtění včel – umělé oplodňování.“

Pak mě pan Vavruš seznámil s ekologickým významem včel. Dozvěděla jsem se, že v okolí úlu se dobře dýchá, že včela vzduch čistí, desinfikuje, ale v prostředí příliš znečištěném nedokáže žít, hyne. Velkým problémem je i moření rostlin proti různým škůdcům a samozřejmě různé choroby, které se nevyhnou ani včelám. Pak mluvil o kruhovém a osmičkovém tanci včel, kterým si sdělují, jakým směrem a jak daleko je potrava. „Když zdroj potravy najde včela do sto metrů od úlu, tančí na plástu v kruhu. Ostatní včely se jí dotýkají a nasávají tím i vůni vzorku potravy, který včela přinesla. Je-li vzdálenost místa potravy větší než sto metrů, tančí včela tanec osmičkový, který obsahuje mnohem více informací. Není bez zajímavosti, že směr letu včel je určený pomocí polohy slunce. Včelař tak může při pozorování tanců včel bezpečně určit, kam jeho včely létají. Je jen škoda, že u nás je průměrný věk včelaře šedesát let a z celkového množství 49 000 včelařů asi jen 150 profesionálů,“ dodal.

Ještě dlouho vyprávěl pan Vavruš o své velké lásce – o včelách, o důležitosti vody, vzduchu a tepla v úlu, o tom, že v některých zemích platí zemědělci včelařům nemalé peníze za dovezení včelstev k oplodnění jejich rostlin, což je správné a mělo by to tak být i u nás. Naslouchala jsem mu tiše a s úctou, kterou mám ke každému, kdo dělá svou práci s láskou, ať je to člověk nebo včela.

Hončova hůrka (ukázka z knihy POHÁDKY)

Irena Kopecká

Na jednom konci Příbora je Klokočov. V malé bílé chaloupce žili tam tatínek, maminka a dvě děti. Jednou, když konečně po třech dnech přestalo pršet, vystrčila maminka děti ven se slovy:

„Běžte se proběhnout, už to s vámi není k vydržení.“

Postavila jim do chodby dvojce holínky, z věšáku sundala bundy a do ruky dala každému čerstvě upečené vdolky.

„Jé, jdeme do světa,“ zasmál se Jirka, vyběhl ze dveří a za ním Evička.

Tři dny musely být děti doma, jaký div, že jim nožičky samy skákaly a utíkaly nejdřív po cestě, pak po cestičce, až je zavedly pěšinkou k Hončově hůrce. Jirka, který doběhl první, se najednou prudce zastavil, Evča, která to nečekala, vrazila do něj vši silou, Jirku porazila a už se oba kutáleli na zemi.

„Co děláš?“ obořila se Evča na Jiříka, ale ten jí kupodivu neodsekl jako vždy, jen rukou ukazoval před sebe.

Kousek od nich skákali malí mužičci, dělali přemety, lezli po čtyřech, někteří se jen líně převalovali na zádech.

Sluníčko, které před chvílí vykouklo z mraků, neodolalo jejich dovádění a polechtalo je svými zlatými paprsky.

Děti nevěřily svým očím. Tak je to přece pravda! Vyprávělo se, že na Hončově hůrce sídlí skřítki, kteří hlídají vstup do nitra Země. Kdysi tu prý byla sopka, proto se dodnes v okolí nacházejí ztuhlé kousky lávy a barevné kamínky.

Vtom si jeden ze skřítků dětí všiml.

„Pozóóó, lidé!“ zavolal. V okamžiku se skřítki ztratili. Tu vyrostl trs trávy, tam se zabělela chudobka, jinde se objevil brouček, pavouček či malý oblázek.

Děti vstaly, šly k místu, kde si skřítki hráli, a Jirka dloubl do Evči:

„Řekni něco!“

Evča se bránila:

„Proč já?“ ale Jiřík na ni vykulil oči, tak raději spustila:

„Skřítki, skřítečci, my vůbec nejsme žádní lidé, my jsme děti, my vám neublížíme, chtěli bychom si s vámi hrát a povídat. Je to tak, Jirko?“

„Je,“ vzmohl se Jiřík na odpověď.

Tu se najednou začaly měnit květiny, trsy trav, broučci, pavoučci a oblázky v malé rozčepýřené skřítky se zvědavými kukadly.

„Já jsem Achátek a starám se o acháty, leštím je a tak,“ řekl ten nejodvážnější.

„Já jsem Křemínek,“ zazvučel ten největší, „a starám se o křemeny.“

„Já Chalcedonek, já jsem Růženínek, já Čediček, já Křišťálek, já zas Ametystek,“ představoval se skřítek ve fialových šatičkách. Ten v hnědých zase spustil: „Já Záhnedáček,“ a tak to šlo dál, až došlo na děti.

„Já jsem Evča a to je Jirka,“ řeklo děvčátko i za chlapce, který stál s pusou dokořán.

„No, já jsem Jiřík,“ vzpamatoval se.

Všichni se zasmáli, usedli do trávy a povídali si o čarodějně síle kamínků, který z nich léčí bolení hlavy, který bolest břicha nebo unavených očí, který dodává sílu a energii.

Děti žasly. Kolikrát si tu s nimi hrály, ale že je jich tolik druhů a že jsou tak krásné, růžové, bílé, fialové, hnědé, šedé, černé, kropenaté, že každý z nich má svou moc, když ho člověk přikládá na bolavé místo svého těla, že kámen, to není něco neživého, ale že každý kamínek má svůj život, datum a místo narození, své jméno, své vlastnosti, svou tvář, svou léčivou moc, kterou rád předá tomu, kdo jí rozumí, to nevěděly.

„Já už nikdy nebudu kopat do kamínků,“ řekl Jirka a Evča souhlasně přikývla: „Já taky ne.“

Na rozloučenou skřítki děti obdarovali, Jirka dostal od Ametystka fialový ametyst a Evička od Křišťálka křišťál.

Když se děti vrátily domů, byly podivně zamklé. Maminka po nich stříhla pohledem.

„Co to máte v ruce? Ukažte!“

Děti rozevřely sevřené pěstičky, ve kterých se objevily kamínky.

„I co by měly,“ ozval se tatínek, „je po dešti, tak sbíraly kamínky na Hončově hůrce.“

„No, a bylo tam plno,“ ozvala se Evča, Jiřík ji ale šťouchl a vyhrkl: „Barevných kamínků.“

Evička sklopila oči, vlastně bráška má pravdu, stejně by jí dospěli nevěřili. Vidí všude jen své starosti a kvůli nim přestávají vidět skřítky.

Nová básnická sbírka Ireny Kopecké

Cesta za nadějí

Co napsat o autorce, jejíž verše si lidé vystřihují z novin, schovávají a čtou, když nemohou spát? Má své obdivovatele nejen na Moravě, ale i v Čechách, na Slovensku, v Torontu, v Londýně. Vydala už dvanáct lyrických básnických sbírek, z pozůstalosti vybrala a upravila básně Marie Keblové v půvabné sbírce Písně ze Starých Hradů, napsala knihu Pohádky, žertovné příběhy Praštěné kantorky a roztomilé děti a tři divadelní hry.

Nyní k vám přichází třináctá básnická sbírka Cesta za nadějí. Vznikla v těžkém období autorčina života, ale přesto je plná naděje. Přeji vám, aby tu nadějí přinesla i vám.

Ludmila Hanáková

Podzimu

Irena Kopecká

Snad jsi krásný,
ale já tě nemiluji,
i když zlatem
platíš za lásku.
Snad jsi moudrý,
spanilý,
ale já dám radši
na víly,
co v létě tančí
ve smaragdu trav.
Snad jsi klidný,
laskavý,
jak ti káže
dobrý mrav,
ale já tě nemiluji,
máš už zimu
na patách,
zebe z tebe,
úzko je mi,
ty už voníš
závějemi.

Obálka a ilustrace: Miroslav Hanzelka

Lubochňa (úryvek z knihy)

Jan Kukuczka

Zmiňuji-li se o Lubochni, pak musím zviditelnit období adventní. Je to čas, kdy dolinu a okolní stráně zahálí bělostnou peřinou jiskřivý sníh. Meluzína zde hrozivě skučí, prohání se podkrovím a dává najevo, kdo že to je v horách pánem. Světélkování oken zase prozrazuje, že nadešel čas dlouhých večerů, pověr a rozkošných záhadných vyprávění, při kterých se člověku tají dech. Vždycky jsem se těšil, až v komoře zazní zvonec. Bylo to neklamně znamení, že je tu Mikuláš se svými čerty. Na otázku zda jsem byl celý rok hodný, všichni věděli předem, že odpověď bude

znít – ano. Milosrdnou lež, kterou jsem na kolenou drmolil a kterou se všichni kolem náramně bavili, mi vůbec nevadila. Když se však přiblížil čert, okamžitě jsem byl za tetinou sukní. Teta, ta když na čerty zařvala, okamžitě byli venku. Záhadou pro mne bylo, proč Mikuláš mluvil česky a čerti slovensky. Když pak přišel do místnosti Tonko, vysvětlil mi, že tomu je tak preto, lebo žijeme v Československu, a tak jeden je z Čiech a druhý zo Slovenska. Hned se však začal vyptávat, co jsem dostal. Ukázal jsem mu mikuláše z medového perníku, sušené švestky a další dárky. Krabičku od čerta s kozími bobky, která ho zajímala nejvíce, jsem mu zatajil. Nakonec jsem musel s pravdou ven, i když ze mne lezla jak z chlupaté deky.

Nejvíce však polaskaly duševní pohodu křesťanské svátky klidu, lásky a hojnosti. Dvakrát jsem měl možnost poznat Vánoce v této dnes už bývalé části Československé republiky. Znamenalo to nenáviděné stříhání nehtů, vlasů a koupel. Vše vypuklo den před Štědrým večerem. Vlasů se ujal lidový frizér Tonko se svým tupým strojkem a ještě tupějšími nůžkami. Mezitím se ohřívala na šporhetě ve velkém prádelním hrnci voda. Že nevíte co je šporhet? Přece kamna nebo sporák, na kterém se připravovalo jídlo. Do kuchyně se z komory doneslo něco, co připomínalo malou zinkovou rakev, ovšem bez víka. Tonko pak uštěpačně nezapomněl poznamenat, že nadchází ta ozajstná chvíle, kedy sa bude v doline budiť zver zo zimného spánku. Taky že jo. Následoval jakot, protože pravé jádrové mýdlo s jelenem si pokaždé našlo nepříjemně svou cestu k mým očím.

Vánoce v lubochňanské dolině byly úplně něco jiného než ve městě. Od rána se zhavila kamna, na kterých se vařilo a peklo a od kterých jsem byl neustále odstrkován. Lubochňanské vánoce znamenaly, že člověk, kterému nebylo nic svaté, neměl v té době na tomto území co dělat. Ale takový se tam asi nenašel. Kraj nezkažený městskou civilizací, žádný hluk, žádné auto. Dolina se zahalila do panovačného ticha. Jenom koně zapřažené do saní dávaly svými rolničkami na vědomí, že se z některé samoty vrací do vsi nějaký opozdilec, aby stihl okamžik, když vyjde hvězda večernice. Hned poté se ozval z lubochňanského kostelíka hlas večerního zvonu. To bylo neklamné znamení, že nastal čas usednout za stůl. Nesměly chybět "oblátky" a "trubelky". Bílý oplatek připomínal hostii. Nechutnal mi, byl bez chuti a podával se s medem. Byl na něm symbolický obrázek vánočního času ke kterému jsem pociťoval úctu. Z jedné strany Kristus, z druhé Beránek Boží. Zato trubelky mi náramně chutnaly. Byly to sladké medové oplatky stočené do rolky. Večeře pokračovala kyselou kapusnicou s rezancami. Rezance byly široké podomácku dělané nudle. Teta také dělala "uhorské plžiky". Byly ze stejného těsta jako bryndzové halušky, ale dělaly se z něho dlouhé provázky, které se pak nořily do vařící se vody. Když byly provázky hotové, daly se na talíř, na kterém bylo zelí a na to se ještě pokladl uzžený seškvařený bůček. Samozřejmě že uprostřed hor a lesů nesměla chybět zvěřina, a to byla záležitost hajného Šuriny. Ovšem stejně jako vše krásné má svůj konec, tak ho měly i lubochňanské Vánoce.

(Ilustrace: Boris Zvada)

Bílé Vánoce *Irena Kopecká*

Dotekem stříbrným
do srdce vplují,
vlnami něhy
omyjí břehy v nás.

Kouzelným mávnutím
vzpomínky probudí,
na ty, co odešli,
co klečí u jeslí božích.

Ježíšku v nás
v jesličkách srdce,
ozvěnou koled
přestává bolet
i duše má.

Vánoce na Lašsku

Na Ščedry děň, tuž se posćilo od rana a potem rano šel zbirat' vřosu. To dycky z ořešiny ty šišky na slamjonku. Ořešina, ty liskove ořechy maju take kvjety, to už dycky se to zbiralo a šipky na slamjonku, potem česnek, cybula. To už dycky se na slamjonku dalo a potem japka. Slamjonka, to je ze slamy uplecene, co se chleby na tym dělaly. To se daly japka, ořechy. Dycky mušelo byt' zeli, chleba, voďunka, potem nudle maščene, kolače a čaj.

Chybali my dřevem. Šlo se do šopy na dřevo a jag do pory přinis, tak se vydala ta děvucha, vitě. Take povjery. Papučim chybali za hlavu tež. Jak se obročil papuč ku dveřam, tak šlo z domu. Take povjery. A střilalo se s flinty na polu. Muj mjel flintu, bo chodil po honach, tuž dycky to dovol střilat' děvčatum.

Na Vanoce se pekly makuvky. To je makuvka z makem zadělana, tako kukla, štrudla, ludzene maso zapečine...Už to včil opadovo.

(z Bruzovic)

Vanoce, Vanoce, skorem-li buděťe,
jednemu pro radost', druhemu pro žalost'
svym časem buděťe.

Gdo maju rodiče, ti se těšivaju,
ale tym je horši, Bože najmilejši,
kerym už něžiju."

(z Kozlovic)

"Koleda nastala, aby smy ju zpivali,
budiž Bohu čest a chvala, že smy se ji dočkali.

Dal nam Pan Buh s milosti, tu pamatku činiti,
že sam Buh s vysokosti račil na zem stupiti.

Jeho matka rozmila žalostně mu zpivala,
zpivala, kolebala, plenkami ovinula."

(ze Lhotky)

Něněchtě nas dluho stati, ozabe nas v prsty, pjaty,
něstojimy na peřině, stojimy na velke zimě, tam u Betlema.

(z Hodoňovic)

Ukázky lašského nářečí zaslal: Z. V. Krulikovský

Foto: Rudolf Jarnot

Foto: Rudolf Jarnot

Štědrý den *Irena Kopecká*

Ledový příkrov pohádkový
na tabuli okenní
nový den vítá.
Jítro nelení,
už svítá.
Otevírám
dveře svého srdce dokořán,
vchází k nám Štědrý den
a všude pokládá
ozvěnu lásky naší,
chmury a starosti
ze dveří plaší.
Jiskřivý sníh
se z nebe snáší
do duší žíznivých.
Ve vločkách
bělostných
andělský smích
slzu nám vysuší.
Polibek Boha
na duši.

Kalendárium lašských akcí podzim - zima 2011/12

21. listopadu - Křest knihy Ireny Kopecké CESTA ZA NADĚJÍ
v Muzeu v Příboře (17, 30)

27. listopadu - 11. vlastivědný výšlap Laškem na Ondřejskou pouť
na Hukvaldech. Trasa: Chlebovice - Kubánkov - Myslík (Hradisko)
- Skalka - hrad Hukvaldy

4. prosince - MikuLašský výplaz na Prašivou po trase Raškovice -
Prašivá - Dobratice.

11. prosince - 12. vlastivědný výšlap Laškem po trase Frýdlant. n. O.
- Nová ves (tvrz) - Malenovice - Lubno - Frýdlant

31. prosince - Silvestrovský výplaz na Lašský Říp (Metylovská hůrka
zv. Čupek) Sraz v 11, 45 na vrcholu.
Přístup od Metylovic nebo Hodoňovic

8. ledna - 1. vlastivědný výšlap Laškem (2011): Baška (st. ČD) -
Skalice - Dobrá - Skalice (kostel)

5. února - 2. vlastivědný výšlap Laškem: Skalice (tvrz) - Janovice
(Hradisko) - Pržno

18. února - Pochování basy a masopustní průvod v Hodoňovicích -
od 13 hodin

11. března - 3. vlastivědný výšlap Laškem: Místek - Štandl - Lipina -
Oprechtice - Stará Bělá